

DENKEND AAN FRANS BREUKELMAN. . .

„Iedereen die bijbelse teksten moet uitleggen, kent deze ervaring: je zult toegang willen vinden, je gluurt naar binnen door allerlei venstertjes, maar jijzelf bent nog buiten. Dat is vreselijk. Tot opeens het gebeurt! De tekst geeft je signalen: hier moet je wezen, hier is de toegang! Dan gaat het van binnenuit open en je krijgt toegang. Dat is het heerlijkste wat je dan overkomt: niet meer buiten te zijn, maar binnen gelaten te worden. Als je binnen bent, zorg dan ook dat je binnen blijft. Laat je maar meenemen... En als je toegang krijgt tot het geheel van de Schriften, dan wordt je opgenomen in de *communio sanctorum*, om met alle sancti deel te hebben aan de sancta, om te mogen geloven – je bent jezelf tot een wonder – om te kunnen bidden – ja, waarachtig! – om met alle heiligen stand te houden in de verwachting van wat stellig komen zal. Want het heeft zich aangekondigd”.

Dit zei Frans op 9 Oktober vorig jaar in Rotterdam bij de presentatie van zijn Genesisboek „Het eerstelingschap van Israël”.

En met deze woorden bracht bij precies onder woorden wat hem kenmerkte en bewoog als „Schrift-geleerde”. Zeker, hij was „theolóóg met heel zijn hart, met heel zijn ziel en met al zijn kracht”, zoals Bakker, Deurloo en Zuurmond treffend zeiden in hun rouw-annonce. Maar juist als theoloog was hij toch vooral en in alles gericht op en bezig met het bijbels getuigenis. Wat opviel was dat hem daarbij elk superioriteitsgevoel jegens de tekst vreemd was. Hij kon zich opwinden over al die exegeten, vertalers en predikers die met de teksten omgaan alsof het dóde dingen zijn die zij met behulp van hun geleerdheid, hun creativiteit en inventiviteit tot leven moeten zien te wekken. Erg is dat, want de teksten zijn immers juist helemaal geen dode letters. Zij leven, zij hebben wat te zeggen, er valt daar wat te horen!

Maar ze lopen niet te kóóp met wat ze te zeggen hebben. Hun geheimen geven ze niet

zo maar prijs. Ze openen zich niet direct voor ieder die bij ze aanklopt. Voor wie geen notie of zelfs maar flauw vermoeden heeft van hun geheim, of voor wie hooghartig en neerbuigend met ze omgaat, sluiten ze zich af.

Intussen willen ze zelf niets liever dan open gaan, toegang geven, laten horen wat ze te zeggen hebben. Daarom „geeft de tekst je signalen: hier moet je wezen, hier is toegang”! Maar je moet ontzettend goed opletten en volhardend zijn om die signalen op te vangen. Maar dan kan opeens dat „heerlijke” gebeuren: je krijgt toegang, je komt binnen, je wordt deelgenoot gemaakt van het geheim, je krijgt iets te horen van „het levende Woord”: „dan wordt je opgenomen in de *communio sanctorum* om met alle sancti deel te hebben aan de sancta...”

„De tekst geeft je signalen...” Wie de teksten bestudeert ontvangt zulke signalen alleen als hij oog en oor heeft voor hun ordening, hun verband, hun opbouw en structuur. Want het zijn geen willekeurige signalen. Ze zijn in en met de teksten zelf gegeven. En je moet leren waar je op moet letten. Want vorm en inhoud hangen ten nauwste samen. De vertellers van de bijbelse verhalen wisten wat ze deden. Ze waren ten uiterste geconcentreerd en gedisciplineerd om met die concentratie en discipline hun verhalen de voor de unieke inhoud geëigende vorm te geven. Geen woord te weinig of te veel, alles strict en streng in dienst van de Zaak...

Met de ordening, het verband, de opbouw en structuur van de teksten is Frans, zoals bekend, zonder ophouden, intens en inventief, bezig geweest. Hij heeft bij die studie van de teksten verrassende ontdekkingen gedaan, vruchten van een uiterst geconcentreerd en gedisciplineerd lezen, beter: horen van die teksten. Het ging hem echter niet om het ontwikkelen van een effectieve, adequate methode van onderzoek, al ging hij bij zijn exegetische arbeid zeker heel methodisch te werk, en al heeft hij zoiets als een eigen methode daarbij ontwikkeld. Hij wist en besepte heel goed dat je met welke methode ook de tekst nooit kunt dwingen zijn geheim prijs te geven. De toegang kan niet geforceerd worden, de tekst moet zich zelf van binnenuit openen. Of dat gebeurt heeft de exegeet niet in de hand. Dat moet inderdaad gebeuren, dat moet je overkómen!

En zo zal Frans Breukelman mij altijd voor ogen staan: als de man die altijd zocht naar en hoopte op dat „gebeuren”. Dat kon toch niemand die hem hoorde en goed leerde kennen ontgaan: dat de ontdekking dat het gebeuren kon en de ervaring dat het af en toe ook werkelijk gebeurde de vreugde van zijn leven en de motor van zijn werkkraft waren. En dat was het wat de velen die hem ontmoet en gehoord hebben zo in hem geboeid heeft en hem tot zo’n bijzonder, ja uniek mens voor hen gemaakt heeft.

Ik gedenk hem in eerbied en dankbaarheid.

J. W. Falkenburg

„ZEGEN, MIJN ZIEL, DE HEER. . .”

Vrijdag 2 juli werd Frans Hendrik Breukelman ten grave gedragen. De tekst van de verkondiging in de dienst van Woord en Gebed in de Amsterdamse Westerkerk mochten we met toestemming van de voorgangster en van de familie Breukelman opnemen in ons blad.

De voorgangster was ds. Dini Stavenga-Van der Waals uit Buitenpost en de gelezen Schriftgedeelten waren Psalm 103 en Lucas 17:11-19.

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,
lieve Mijntje, lieve kinderen en kleinkinderen, familie en vrienden van Frans Breukelman,

Toen Frans en jij, Mijntje, mij een paar weken geleden vroegen om voor te gaan in deze dienst, toen zei Frans, dat het een dienst in alle eenvoud moest zijn en dat hij op deze wijze met een kús afscheid wilde nemen van de gemeente. Ik vond dat heel ontroerend, maar ook heel veelzeggend. Immers, die éénvoud, die geeft aan hoe Frans met heel z’n complexe natuur niet anders wilde dan de éénvoud Gods weerspiegelen: die éne zaak van Gods liefde voor Zijn mensen, daar gaat het om en meer hoeft er in wezen – ook vandaag – niet gezegd te worden. En in die kus, die haast apostolische, heilige kus, ligt Frans’ diepe verbondenheid met de gemeente; ten dienste van háár allereerst heeft hij geleefd en gewerkt! In die kus proef ik ook de wármte. Hij was geen koele, afstandelijke geleerde, werkend enkel in de stilte van de studeerkamer, nee, hij was bevlogen, met huid en haar erin betrokken... En wij... wij lázen hem niet of nog nauwelijks, wij hóórden hem en hóé! Hij had mensen nodig, onze gezichten, om z’n inzichten aan uit te delen.

Ja, die warmte, waar hijzélf zo naar hunkerde, die heeft hij en die heb jij, Mijntje, samen met hem in ruimte mate gegeven. Al die hartelijke ontmoetingen met chocolademelk of met wijn, die vreugde om elkaar van aangezicht tot aangezicht te zien, om je met elkaar in de ruimte gezet te weten, het gevoel van: jij, jij mag er wézen, van jou wordt iets verwacht – dat hebben jullie, ieder op eigen wijze, uitgestraald van Simonshaven tot in Amsterdam en in het verre Finkum, tientallen jaren lang.

En dat is een wéldaad geweest voor ons hier, die daaraan elk hun eigen herinnering hebben. Dat is – daar ben ik van overtuigd – een weldaad geweest voor de Kerk in haar geheel. De draagwijdte van wat er in al die jaren is gedaan is groot, veel groter dan Frans in z’n soms sombere buiten wáár wilde hebben. Die invloed zal, hoop ik, nog groter worden, als z’n geestelijke nalatenschap dankzij „de jongens”, zoals jullie ze noemden, dankzij Karel en Nico en Rochus en wie al niet meer, in de openbaarheid zal komen. Een wéldaad is het geweest, deze unieke mens, één van Gods weldaden, om te zégenen, om niet te vergeten.

Overigens, dat deze gigantische inzet er wás, deze ijver voor het Woord, dat hebben we gewéten! Allereerst jij hebt dat geweten, Mijntje! Jij met jouw liefde en toewijding hebt het ministerium van Frans gediend van begin tot eind. Jaren geleden schreef Miskotte